

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ"
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
з науково-педагогічної та
навчальної роботи
_____ О.І. Гура
«__» _____ 2014 р.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр
Напряму: 6.030601 «Менеджмент»

(Шифр за ОПІ: ВПІ2.1.2.7)

Кафедра ділової комунікації

2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедра ділової комунікації факультету менеджменту Запорізького національного університету

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доктор філософських наук, професор Шавкун І.Г.

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ ділової комунікації
«20» травня 2014 року, протокол №10

Завідувач кафедри доктор філософських наук, професор _____ І.Г. Шавкун

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Етика бізнесу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОКР «Бакалавр» напряму **6.030601 «Менеджмент»**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є моральні імперативи сучасного бізнесу, морально-етичні засади та механізми забезпечення менеджерської діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс "Етика бізнесу" є самостійною дисципліною, яка виникає на стиках таких наукових дисциплін, як "Етика", «Філософія», «Соціологія», "Психологія", "Право", "Менеджмент", "Маркетинг", «Менеджмент персоналу», «Організаційна поведінка», «Ділова комунікація».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. *Етика бізнесу: предмет і специфіка.*

2. *Етика менеджменту*

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Етика бізнесу» є виявлення закономірностей і визначення правил етики ділових відносин задля формування розвиненої культури підприємництва; підвищення компетентності в сфері етики діяльності організації; оволодіння технікою управління етичними нормами міжособових відносин у колективі.

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни «Етика бізнесу» полягає в тому, щоб на основі комплексного підходу при змінах, що відбуваються в площині управління людськими ресурсами, дати системне уявлення про етику бізнесу і ділову культуру, їхню взаємодію і взаємовплив, для чого необхідно:

- вивчити теоретичні основи етики бізнесу, визначити суть, основні принципи, проблеми ділових взаємин;
- розглянути етичні норми в діяльності організації;
- зрозуміти і освоїти основні етичні значення ролі місця менеджера в керівництві підприємством, організацією, колективом, ухваленні менеджерських рішень;
- зрозуміти роль і призначення моралі як однієї з найбільш важливих форм нормативної регуляції поведінки людей;
- засвоїти основні поняття і розкрити принципи ділового спілкування як інструменту етики ділових відносин;
- зрозуміти і узяти на озброєння роль і значення ділового етикету для службової діяльності ділових людей.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні постулати етики, ділової етики, моралі та найвищі моральні цінності;
- етичні нормативи менеджерської діяльності;
- стилі керівництва, етику поведінки керівника і підлеглого, особливості їхніх взаємин;
- цілі, завдання і основні функції корпорації, фірми, організації;
- стратегію етичної поведінки в діловому світі;
- національні і релігійні особливості трудової етики;
- історію етики задля кращого розуміння, що етика є умовою ефективності бізнесу;
- основні поняття, терміни і прийоми ділового спілкування.

вміти:

- застосовувати вимоги професійної етики менеджера в своїй майбутній діяльності;
- розрізняти етичну та неетичну поведінку;
- визначити коректні способи вирішення спірних питань і конфліктних ситуацій;
- провести аналіз механізмів підвищення етичного рівня організації;
- застосовувати норми ділового протоколу під час ведення професійних переговорів і оформлення контрактів;
- виховувати в собі особистість, спираючись на принципи відповідальності, чесності, професіоналізму, поваги до інших.
- моделювати кар'єру і підтримувати прагнення персоналу до професійного розвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 81 година, 2,25 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Етика бізнесу: предмет і специфіка.

Тема 1. Етика – підґрунтя сучасного бізнесу

Етика. Природа і сутність етики. Проблеми обґрунтування в етиці. Мораль і етика. Мораль і моральність. Структура загальної етики. Описова етика, нормативна етика і метаєтика. Професійна і прикладна етика: специфіка та взаємозв'язок. Професійна етика: походження, поняття, види. Професійна і універсальна етика: загальне та окреме.

Тема 2. Етика бізнесу: предмет і специфіка

Етика бізнесу: специфіка предмету і структура. Етапи становлення етики бізнесу. Наукові концепції етики бізнесу: теологічна концепція (М. Вебер); теорія утилітаризму (І. Бентам) та норм-утилітаризму; деонтична етика (І. Кант) і її основні принципи; етика справедливості, або етика лібералізму (Дж. Ролз).

Тема 3. Проблеми етики бізнесу.

Проблеми макроетики: проблема відносин між корпораціями; проблема відносин між державою і бізнесом; проблема відносин між корпораціями і споживачами; проблема відносин між корпорацією та інвесторами; проблема відносин між корпорацією і локальними співтовариствами; проблема відносин між корпораціями і навколишнім середовищем. Проблеми мікроетики: проблема неправильних управлінських рішень; проблема службових викриттів; проблема вигідних зв'язків; проблема ставлення до грошей. Корпоративна культура і корпоративна етика.

Тема 4. Принципи етики бізнесу.

Світовий рівень (гіпернорми). Універсальні принципи етики бізнесу. Макрорівень. Загальні принципи етики міжнародного бізнесу. Мікрорівень: принципи етики бізнесу у відносинах між: організацією і споживачами продукції; організацією і власниками; організацією і персоналом; організацією і конкурентами.

Тема 5. Корпоративна і адміністративна (службова) етика.

Корпоративна етика: сутність та характерні ознаки. Зміст і характер моральних проблем в організації. Комп'ютерна етика в бізнесі. Етичні принципи в діяльності співробітника фірми. Особливості адміністративної етики. Стилі керівництва: основні та проміжні. Моральний кодекс керівника

Тема 6. Конфлікти в бізнесі та засоби їхнього подолання

Природа конфліктів в організації, їх зміст і види. Причини конфліктів і їхнє усунення. Профілактика конфліктних ситуацій. Роль керівника в конфліктних ситуаціях. Стилі розв'язання конфліктів

Змістовий модуль 2. Етика менеджменту

Тема 1. Соціокультурна специфіка етики менеджменту

Цивілізаційні особливості ділової етики. Відмітні особливості ділової етики Заходу. Ділові культури країн Сходу. Етика бізнесу в Україні.

Тема 2. Етика менеджменту

Етика менеджменту: поняття і основні характеристики. Становленні етики менеджменту як нормативної системи: соціальні і моральні аспекти управління у філософській, етичній і соціальній думці. Основні морально-етичні вимоги до сучасного ефективного менеджера. Етичні аспекти ухвалення менеджерських рішень. Етика відносин у системі "керівник — підлеглий". Стилі і методи керівництва. Правила конструктивної критики. Псевдокритика. Поняття етичного менеджменту: принцип людиноцентризму в управлінні.

Тема 3. Етика ділового спілкування.

Етичні механізми ділового спілкування. Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування. Етичні еталони і зразки поведінки при спілкуванні «зверху – вгору». Етика ділового спілкування «знизу-вгору». Етика ділового спілкування «по горизонталі»

Тема 4. Вплив національних і релігійних особливостей середовища на становлення морально-етичних моделей господарювання.

Західно-християнська модель господарювання: етика як основа економіки. Етична легітимізація підприємництва. Духовні настанови на розбудову виробництва. Католицизм і господарська культура. Світогляд і господарська етика католицизму.

Морально-етична модель господарювання цивілізацій Сходу. Традиційна індійська господарська культура: буддійського регіону: основні буддистські цінності і норми. Господарська культура конфуціанського Китаю: основні цінності і норми ділової культури. «Японське диво». Господарська етика ісламу і іудаїзму. Морально-етична модель господарювання в Україні. Господарська культура і духовний ідеал у православ'ї.

Вплив національних і релігійних особливостей середовища господарювання на модель управління. Відносини «постачальник-споживач». Трудові відносини. Ставлення до розподілу прибутку і доходів. Ставлення до власності.

Тема 5. Взаємозв'язок етики бізнесу і ділового етикету

Етика бізнесу та етикет: загальне та відмінне. Правила поведінки з точки зору етики бізнесу і ділового етикету. Основні елементи ділового етикету: вітання; представлення; звернення; субординація; візитні картки; ділові подарунки і сувеніри; етикет у культурі зовнішності: одяг для чоловіків; одяг для жінок; аксесуари; салоновий одяг. Мовний етикет. Поняття мовного етикету. Уміння слухати як частина ділового етикету. Особливості дистантного спілкування. Ділове листування.

Імідж ділової людини. Модель поведінки. Тактика спілкування.

Тема 6. Етика рекламної діяльності

Поняття етики реклами та етичної рекламної діяльності. Рівні етичної критики реклами. Основні функції реклами: інформування, переконання і нагадування. Етичні

питання в рекламній практиці: Етика і реклама в інформаційному суспільстві. Основні принципи етичної реклами. Управління етичною рекламною діяльністю.

Тема 7. Етика і соціальна відповідальність бізнесу

Еволюція концепції соціальної відповідальності бізнесу. Сучасна концепція соціальної відповідальності бізнесу. Етичний кодекс бізнесу. Види і функції етичних кодексів. Роль етичних кодексів у вирішенні моральних питань організації і управлінні діловими відносинами і поведінкою

3. Рекомендована література

Основна:

1. Гах Й. Етика ділового спілкування: Навч. посібник для вузів. - К., Центр навчальної літератури, 2005- 160с.

2. Горбатов А. В. Деловая этика: учебное пособие / А. В. Горбатов, О. В. Елескина. – Кемерово, 2007. – 142 с. – <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008449.pdf>. – ISBN 978-5-8353-0561-2.

3. Коробкова С. Н. Этика делового общения: текст лекций / С. Н. Коробкова. – СПб.: СПбГУАП, 2001. – 32 с. – <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008452.pdf>.

4. Кубрак О. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. Посібник для вузів. – Суми: ВД, 2005. – 222 с.

5. Палеха Ю.А. Ділова етика: Посібник для студ. вузів. – К.: Вид-во європейського ун-ту, 2004. – 312с.

6. Радченко С. Г. Етика бізнесу. Практикум Навчальний посібник.: - Видавництво: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. – 192 с.

7. Смирнов Г. Н. Этика бизнеса, деловых и общественных отношений / Г. Н. Смирнов. – М.: Изд-во УРАО, 2001. – 136 с. = <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008453.pdf>. – ISBN 5-204-00278-2.

8. Чмут Т., Чайка Г. Етика ділового спілкування: навч. посібник. – К.: Вікар, 2003. – 224с.

9. Этика делового общения: учебное пособие / сост. М.С. Узерина. – Ульяновск: УлГТУ, 2004. – 72 с. – <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008454.pdf>. – ISBN 5-89146-647-3

10. Этика менеджмента: Учебное пособие / А.К.Семенов, Е.Л.Маслова. -М.: Проспект, 2006. - 183с.

Додаткова:

1.Алехина И. Имидж и этикет в бизнесе. - М.: Дело, 2005 – 112 с.

2. Данильчук Л. Основы имиджа и этикета: Учебное пособие для студ. Вузов. – К.: Кондор, 2004. – 234 с.

3. Дедюлина М. А. Этика: учебно-методическое пособие / Марина Анатольевна Дедюлина. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2005. – 100 с. – <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008455.pdf>.

4. Деловой этикет: Учебное пособие для вузов / Авт. – сост. И.Н. Кузнецов – М.: Юнити - Дана, 2006. – 432 с.

5. Ділові контакти з іноземними партнерами: Навч.-практ. посібник для бізнесмена. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 284с.

6. Доронина М.С. Культура общения деловых партнеров. – Х.: ИД, 2003 – 192с.
7. Егоршин А. П. Этика деловых отношений : допущено Министерством образования и науки Российской Федерации в качестве учебного пособия по специальностям «Управление персоналом» и «Менеджмент организации» / А. П. Егоршин, В. П. Распопов, Н. В. Шашкова. – Н.Новгород : НИМБ, 2005. – 408 с. – <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008451.mht>. – ISBN 5-901335-21-X.
8. Зусін В.А. Етика та етикет ділового спілкування: Навч. посібник для вузів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
9. Каменская Е. Психология и этика делового общения: конспект лекций. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 224с.
10. Камилина Л. Сервис класса люкс. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005 – 254с.
11. Кричевский Н. А., Гончаров С. Ф. Корпоративная социальная ответственность. – М.: Издательство: Дашков и Ко, 2007. - 216 с.
12. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посібник для вузів. – Суми, К. – 2005. – 222 с.
13. Нуруллина Г. Исламская этика бизнеса. М., 2004. - 111 с.
14. Палеха Ю.А. Ділова етика: Посібник для студ. вузів. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2004. – 312с.
15. Смирнов Г.Н. Этика деловых отношений: Учебник для студ. вузов. М.: Проспект, 2006. - 183с.
16. Фритцше Дэвид Дж. Этика бизнеса: Глобальная и управленческая перспектива. – М.: ЗАО «Олимп- Бизнес», 2002. – 336с.
17. Шавкун І.Г. Філософія менеджменту. Монографія. - Запоріжжя: «ТандемАртСтудия», 2007. – 261 с.
18. Шавкун І. Г. Методологічні проблеми концепції етичної компанії в бізнесі / І. Г. Шавкун // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2009. – Вип. № 39. – С. 44-54. – <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008446.pdf>. – Бібліогр. : с. 53-54.
19. Шавкун І. Г. Ефективна команда як інструмент етичного менеджменту / І. Г. Шавкун // Гілея: науковий вісник : Збірник наукових праць. – К., 2009. – Вип. 26. – С. 341-348. – <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008441.pdf>
20. Шеломцев В. Етикет і сучасна культура спілкування. – К.: Лібра, 2003 – 416с.

Інформаційні ресурси:

Корисні сайти з проблем етики бізнесу

<http://ethicscenter.ru/info/res.html>

<http://studentam.net/content/category/1/106/116/>

<http://soc.lib.ru/>

<http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx?group=0>

<http://biz-katalog.info/content/view/219/88/>

<http://www.ethicsinbusiness.ru/?section=1>

<http://www.bsconsulting.kiev.ua/library/default.htm>

Періодичні видання України з проблем бізнесу:

www.banker.com.ua – Банковские новости

www.business.ua – газета "Бизнес"

www.expert.ua – журнал " Эксперт–Украина"

www.dsnews.com.ua – газета "Деловая столица"

www.kommersant.ua – газета "Коммерсант–Украина"

www.companion.ua – журнал "Компаньон"

www.kontrakty.com.ua – газета "Контракты"

www.investgazeta.net – "Украинская инвестиционная газета"

www.korrespondent.net – Українська мережа новин "Korrespondent.net"

Офіційний WWW-Регістр бізнес-сайтів України і зарубіжжя

<http://www.biz-registr.com.ua/?ct=12>

Електронні ресурси з питань соціальної відповідальності бізнесу

<http://csrjournal.com/>

www.csr-ukraine.org

<http://www.csrineurasia.com/> -

Сайт "Професійний кодекс", де розміщена детальна інформація щодо проблем професійної і корпоративної етики, зібрана база етичних кодексів із світової практики, наведений перелік літератури та найбільш популярні і корисні джерела з проблем професійної етики.

<http://profcodex.com/>

Сайт захисту прав споживачів України

<http://www.zahyst.info/>

Сайт Верховної Ради України

(<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1023-12>)

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання

Завдання для практичних занять.

Комплекти завдань для поточних контрольних робіт.

Комплекти завдань для модульних робіт.

Письмові самостійні роботи у формі презентації.

Індивідуальні завдання.

Підсумкове опитування студентів з тематики змістових модулів.